

Лукашук С. Ю.

<https://orcid.org/0000-0001-7647-7102>

Комунальний заклад вищої освіти «Рівненська медична академія»

Рівненської обласної ради

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПОРУШЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

У статті здійснено теоретико-емпіричний аналіз впливу інтернет-залежності на формування професійної ідентичності студентів медичних спеціальностей в умовах надмірної віртуалізації інформаційного середовища. Обґрунтовано, що професійна ідентичність майбутніх лікарів є складним інтегративним утворенням, яке включає мотиваційний, ціннісний, відповідальнісний та поведінковий компоненти, і формується в процесі професійного становлення особистості.

Проаналізовано сучасні підходи до розуміння інтернет-залежності як форми адиктивної поведінки, що супроводжується зниженням саморегуляції, підвищенням рівня тривожності, прокрастинації та емоційної нестабільності. Встановлено, що надмірне перебування у віртуальному середовищі створює передумови для деформації мотиваційної сфери, зміщення системи професійних цінностей, зниження рівня відповідальності та формування поверхневого ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Представлено результати емпіричного дослідження, у якому взяли участь студенти медичних спеціальностей. Виявлено статистично значущі негативні зв'язки між рівнем інтернет-залежності та показниками професійної ідентичності, зокрема внутрішньою мотивацією, значущістю професійних цінностей, рівнем відповідальності та ставленням до професії. Доведено, що високий рівень інтернет-залежності асоціюється з формуванням дифузної професійної ідентичності та зниженням рівня включеності у процес професійного становлення.

Зроблено висновок про те, що інтернет-залежність виступає значущим психологічним фактором ризику порушення професійної ідентичності студентів-медиків. Окреслено перспективи подальших досліджень, що полягають у розробці психопрофілактичних програм, спрямованих на розвиток саморегуляції, формування усвідомленого використання цифрових ресурсів та підтримку професійної мотивації майбутніх лікарів.

Ключові слова: інтернет-залежність, професійна ідентичність, студенти-медики, мотивація, професійні цінності, відповідальність, ставлення до професії, віртуалізація, професійне становлення, цифрове середовище.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкою цифровізацією всіх сфер життєдіяльності, що зумовлює трансформацію умов професійного становлення особистості. Особливо це стосується студентської молоді, яка перебуває на етапі активного формування професійної ідентичності. У цьому контексті важливим є дослідження впливу інтернет-залежності як одного з поширених феноменів сучасного інформаційного середовища на процес професійного самовизначення майбутніх фахівців.

Для студентів медичних спеціальностей проблема набуває особливої актуальності, оскільки

їхня професійна підготовка передбачає формування високого рівня відповідальності, стійкої мотивації до навчання, гуманістичних цінностей та готовності до прийняття складних рішень у майбутній професійній діяльності. Водночас надмірне використання інтернет-ресурсів та формування залежної поведінки можуть порушувати ці процеси, впливаючи на глибину засвоєння професійних знань, рівень включеності у навчальну діяльність та ставлення до майбутньої професії.

У межах попередніх досліджень було встановлено, що інтернет-залежність супроводжується зниженням рівня самоконтролю, підвищенням прокрастинації, порушенням емоційної регуляції

та змінами у мотиваційній сфері особистості. Це дозволяє припустити, що зазначений феномен може впливати не лише на окремі психологічні характеристики, а й на цілісні утворення особистості, зокрема професійну ідентичність.

Таким чином, виникає наукова потреба дослідження інтернет-залежності як чинника порушення професійної ідентичності студентів медичних спеціальностей, що потребує комплексного теоретичного та емпіричного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної ідентичності особистості широко представлена у працях українських та зарубіжних дослідників. Зокрема, питання професійного становлення та розвитку особистості розглядалися у роботах С. Д. Максименка, О. М. Кокуна, Т. М. Титаренко, де підкреслюється значущість внутрішньої мотивації, ціннісних орієнтацій та особистісної зрілості у процесі формування професійної ідентичності.

Професійна ідентичність розглядається як інтегративне утворення, що включає усвідомлення себе як представника певної професії, прийняття професійних цінностей, сформованість мотивації до професійної діяльності та готовність до її реалізації [6, с. 200]. Важливими компонентами професійної ідентичності є також відповідальність, рефлексія та ставлення до професійної діяльності.

Дослідження інтернет-залежності в українській психології представлені у працях, присвячених впливу цифрового середовища на особистість, її емоційний стан, когнітивні процеси та поведінкові особливості [8, с. 352]. У цих роботах підкреслюється, що надмірне використання Інтернету може призводити до формування залежної поведінки, зниження рівня саморегуляції, підвищення тривожності та емоційної нестабільності.

Разом з тим, аналіз наукових джерел свідчить про недостатню розробленість проблеми впливу інтернет-залежності на професійну ідентичність, особливо у контексті підготовки майбутніх лікарів. Більшість досліджень зосереджені на окремих аспектах (мотивація, академічна успішність, психічний стан), тоді як цілісний вплив на професійне самовизначення залишається недостатньо вивченим.

Це зумовлює необхідність комплексного підходу до дослідження даної проблеми з урахуванням сучасних умов віртуалізації інформаційного простору.

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування впливу інтернет-залежності на формування та порушення

професійної ідентичності студентів медичних спеціальностей.

Відповідно до теми було сформовано, наступні завдання дослідження:

1. Проаналізувати психологічний зміст професійної ідентичності студентів-медиків.

2. Розкрити сутність інтернет-залежності як психологічного феномену.

3. Визначити основні механізми впливу інтернет-залежності на мотивацію, професійні цінності, відповідальність та ставлення до професії.

4. Обґрунтувати можливі наслідки деформації професійної ідентичності в умовах цифровізації.

Виклад основного матеріалу. У сучасній психологічній науці професійна ідентичність розглядається як складне інтегративне утворення, що формується в процесі професійного становлення особистості та включає когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий компоненти. Для студентів медичних спеціальностей професійна ідентичність має особливе значення, оскільки вона визначає не лише рівень засвоєння знань, а й готовність до відповідальної діяльності, що безпосередньо пов'язана із життям і здоров'ям індивіда [1].

У межах даного дослідження доцільно розглядати професійну ідентичність студентів-медиків через такі ключові компоненти:

- мотиваційний (ставлення до навчання та професії) [2];
- ціннісний (прийняття професійних норм і цінностей) [3, с. 123–130];
- відповідальнісний (рівень особистісної відповідальності) [4];
- поведінковий (реальні дії, спрямовані на професійне становлення) [5].

Інтернет-залежність, як форма адиктивної поведінки, може впливати на кожен із зазначених компонентів, викликаючи їх деформацію та порушення цілісності професійної ідентичності [6].

Мотиваційна сфера є базовим елементом професійної ідентичності, оскільки саме вона визначає рівень включеності студента у навчальний процес, глибину засвоєння знань та прагнення до професійного розвитку [7].

За умов наявності інтернет-залежності спостерігається зниження внутрішньої мотивації та переважання зовнішніх стимулів. Студенти дедалі частіше орієнтуються не на зміст навчання, а на формальні результати (оцінки, здачу іспитів), що супроводжується поверхневим засвоєнням матеріалу. Постійне використання цифрових ресурсів

сприяє формуванню фрагментарного мислення, зниженню здатності до тривалої концентрації уваги та глибокого опрацювання інформації [8].

Крім того, інтернет-залежність тісно пов'язана з прокрастинацією, що проявляється у відкладанні виконання навчальних завдань на користь діяльності у віртуальному середовищі. У результаті формується розрив між усвідомленням необхідності навчання та реальними діями студента, що негативно впливає на професійне самовизначення [8].

Деформація професійних цінностей у віртуалізованому середовищі є ще одним фактором, який впливає на формування професійної ідентичності студентів медичних навчальних закладів [2].

Ціннісний компонент передбачає прийняття норм і принципів професії, зокрема гуманізму, відповідальності, етичності та орієнтації на допомогу іншим [9].

Надмірне перебування у віртуальному середовищі може призводити до зміщення системи цінностей особистості. Зокрема, зростає значущість швидкого отримання інформації, миттєвого результату, розважального контенту, що суперечить вимогам медичної професії, яка передбачає глибоке осмислення, терпіння та відповідальність [10, с. 90–96].

У соціальних мережах часто формується спрощене або викривлене уявлення про професію лікаря, що може знижувати рівень її усвідомленої цінності. Студенти можуть орієнтуватися не на реальні професійні стандарти, а на медіаобрази, що сприяє формуванню поверхневого ставлення до майбутньої діяльності [10, с. 90–96].

Зниження рівня особистісної відповідальності, є наступним наслідком інтернет-залежної поведінки, оскільки є ключовим компонентом професійної ідентичності майбутнього лікаря. Вона включає готовність приймати рішення, нести відповідальність за їх наслідки, дотримуватися професійних стандартів та етичних норм [3, с. 123–130].

Інтернет-залежність може сприяти зниженню рівня відповідальності через формування звички до уникнення складних завдань та перекладання відповідальності на зовнішні джерела. Постійний доступ до готової інформації зменшує необхідність самостійного мислення, аналізу та прийняття рішень [12, с. 229–230].

Крім того, у віртуальному середовищі знижується відчуття реальних наслідків власних дій, що може переноситися і на реальну діяльність. У результаті формується менш зріла позиція щодо

професійної відповідальності, що є критичним для медичної сфери [13, 246–250].

Ставлення до професії є інтегральним показником сформованості професійної ідентичності. Воно включає емоційне прийняття професії, рівень задоволеності вибором та готовність до професійного розвитку [4].

За умов інтернет-залежності може спостерігатися зниження емоційної залученості у професійну діяльність. Віртуальне середовище пропонує велику кількість альтернативних джерел задоволення, що конкурують із навчальною діяльністю. У результаті професійна діяльність починає сприйматися як менш значуща та менш приваблива [14].

Також можливе формування амбівалентного ставлення до професії: з одного боку, студент усвідомлює її важливість, а з іншого – не відчуває внутрішньої готовності до її реалізації. Це свідчить про порушення цілісності професійної ідентичності [15, с. 103–111].

Таким чином, інтернет-залежність впливає на професійну ідентичність студентів-медиків через низку взаємопов'язаних психологічних механізмів:

- зниження внутрішньої мотивації та формування прокрастинації;
- деформацію системи професійних цінностей;
- зниження рівня особистісної відповідальності;
- трансформацію ставлення до професії;
- порушення саморегуляції та зростання залежної поведінки.

У сукупності ці процеси можуть призводити до формування нестійкої або дифузної професійної ідентичності, що негативно впливає на якість професійної підготовки майбутніх лікарів.

З метою перевірки теоретичних положень щодо впливу інтернет-залежності на професійну ідентичність студентів-медиків було проведено емпіричне дослідження.

У дослідженні взяли участь 68 студентів медичних спеціальностей (3–5 курсів). Дослідження проводилося на базі закладу вищої освіти.

Для досягнення мети були використані такі психодіагностичні методики:

- тест на визначення рівня інтернет-залежності (адаптований варіант методики К. Янг) [16];
- методика діагностики професійної мотивації (модифікація за К. Замфір у адаптації А. Реана) [17, с. 683–683];

- опитувальник професійної ідентичності (авторська адаптація на основі підходів О. М. Кокуна);

- шкала відповідальності особистості;
- методика вивчення ціннісних орієнтацій.

Статистична обробка результатів здійснювалася із застосуванням кореляційного аналізу.

Результати дослідження. За результатами дослідження було встановлено, що:

- високий рівень інтернет-залежності виявлено у 32 % студентів;

- середній рівень – у 46 %;

- низький рівень – у 22 % (див. рис. 1).

Аналіз показників професійної ідентичності показав, що студенти з високим рівнем інтернет-залежності характеризуються:

- зниженим рівнем внутрішньої мотивації ($r = -0,48$);

Рівні інтернет-залежності серед студентів

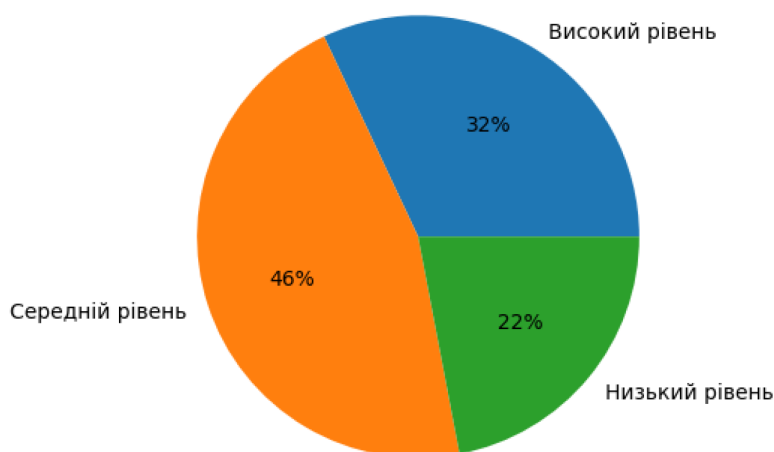

Рис. 1. Результати рівня інтернет-залежності студентів-медиків за методикою К. Янга (у %)

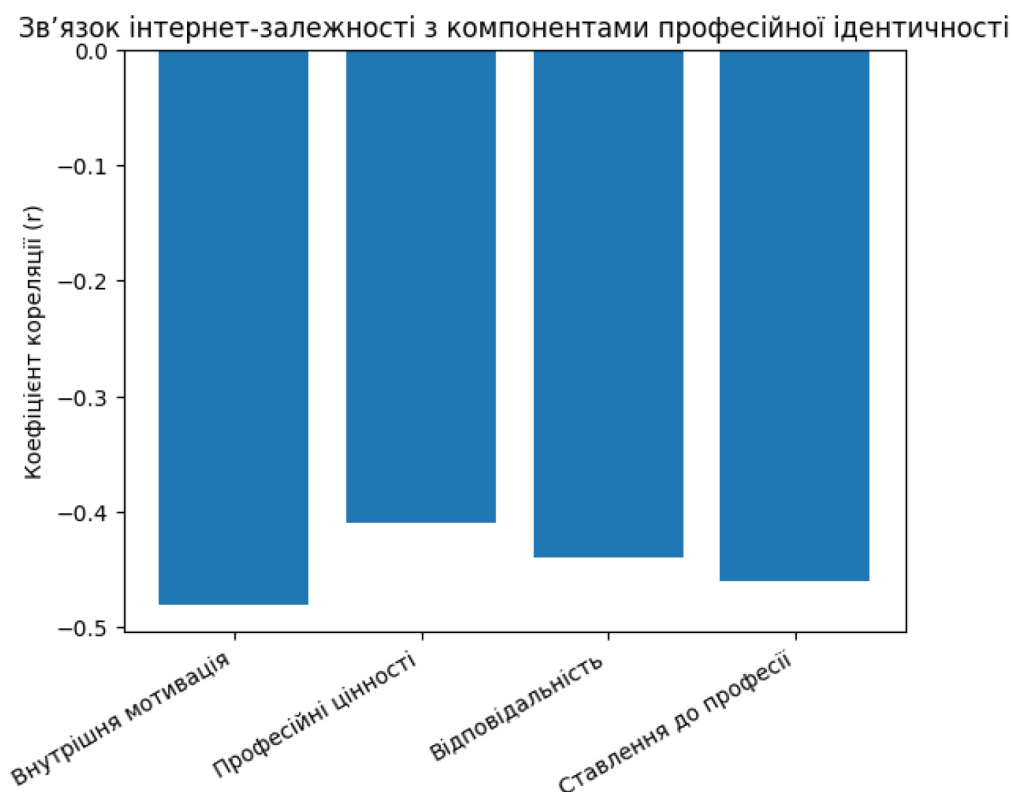

Рис. 2. Результати за методиками діагностики професійної мотивації (модифікація за К. Замфір у адаптації А. Реана), професійної ідентичності (авторська адаптація на основі підходів О. М. Кокуна), відповідальності особистості й ціннісних орієнтацій

- зниженням значущості професійних цінностей ($r = -0,41$);
- нижчим рівнем відповідальності ($r = -0,44$);
- менш позитивним ставленням до професії ($r = -0,46$) (див. рис. 2).

Отримані результати свідчать про наявність статистично значущого негативного зв'язку між рівнем інтернет-залежності та ключовими компонентами професійної ідентичності.

Також було встановлено, що студенти з високим рівнем інтернет-залежності частіше демонструють ознаки прокрастинації, труднощі з організацією навчальної діяльності та зниження рівня включеності у професійне навчання.

Окремо слід зазначити, що у цієї групи студентів спостерігається тенденція до формування зовнішньої мотивації (орієнтація на оцінки, контроль), тоді як у студентів з низьким рівнем інтернет-залежності переважає внутрішня мотивація (інтерес до професії, прагнення до самореалізації).

Також, отримані результати підтверджують теоретичні припущення щодо негативного впливу інтернет-залежності на формування професійної ідентичності студентів медичних спеціальностей.

Зокрема, інтернет-залежність виступає фактором, що:

- знижує рівень внутрішньої мотивації до навчання;
- сприяє деформації професійних цінностей;
- зменшує рівень відповідальності;
- формує амбівалентне або поверхневе ставлення до професії.

Це узгоджується з сучасними уявленнями про вплив віртуалізованого інформаційного середовища на особистість, де надмірна цифрова активність розглядається як фактор порушення саморегуляції та особистісної зрілості [17, с. 683–698].

Таким чином, інтернет-залежність може розглядатися як один із ризик-факторів формування дифузної професійної ідентичності у студентів-медиків.

Висновки. Проведене теоретико-емпіричне дослідження дозволило комплексно проаналізувати вплив інтернет-залежності на формування професійної ідентичності студентів медичних спеціальностей у сучасних умовах віртуалізації інформаційного простору. Отримані результати підтверджують актуальність порушеної проблематики та дають змогу сформулювати узагальнені висновки.

Професійна ідентичність студентів-медиків є складним інтегративним утворенням, що

формується у процесі професійного становлення особистості та включає мотиваційний, ціннісний, відповідальнісний і поведінковий компоненти. Її сформованість визначає не лише рівень професійної підготовки майбутнього фахівця, а й його готовність до виконання професійних обов'язків, що в медичній сфері безпосередньо пов'язані з відповідальністю за життя і здоров'я людини.

Встановлено, що в умовах сучасного інформаційного суспільства інтернет-залежність виступає значущим психологічним фактором, який впливає на процес професійного становлення особистості. Надмірне перебування у віртуальному середовищі змінює характер навчальної діяльності, знижує рівень саморегуляції, сприяє формуванню залежної поведінки та підвищує ризик виникнення психоемоційного напруження. У контексті підготовки майбутніх лікарів це набуває особливої ваги, оскільки порушення у мотиваційній та ціннісній сферах можуть мати довготривалі наслідки для професійної діяльності.

Результати дослідження свідчать про те, що високий рівень інтернет-залежності пов'язаний зі зниженням внутрішньої мотивації до навчання, деформацією системи професійних цінностей, зниженням рівня особистісної відповідальності та формуванням менш позитивного ставлення до обраної професії. Це проявляється у переважанні зовнішніх стимулів над внутрішніми, орієнтації на формальні результати навчання, недостатній глибині засвоєння знань та зниженні інтересу до професійного розвитку.

Крім того, інтернет-залежність сприяє формуванню поверхневого ставлення до навчальної діяльності, що супроводжується прокрастинацією, труднощами в організації часу та зниженням рівня включеності у процес професійного становлення. У результаті відбувається порушення цілісності професійної ідентичності, яка набуває рис нестійкості або дифузності. Такий стан може ускладнювати подальше професійне самовизначення, знижувати готовність до відповідальної діяльності та впливати на якість майбутньої професійної практики.

Отримані дані дозволяють розглядати інтернет-залежність як один із факторів ризику деформації професійної ідентичності студентів-медиків, що потребує своєчасного виявлення та корекції. У цьому контексті важливим є створення сприятливих умов освітнього середовища, які б сприяли розвитку внутрішньої мотивації, формуванню професійних цінностей та відповідального ставлення до майбутньої діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та впровадженні психокорекційних і профілактичних програм, спрямованих на формування усвідомленого використання цифрових ресурсів, розвиток навичок саморегуляції, підвищення стресостійкості та підтримку професійної мотивації студентів медичних спеціальностей. Особливої уваги потребує розробка комплексних підходів, які поєднували б психологічну підтримку,

освітні інтервенції та цифрову гігієну як складову професійного становлення майбутніх лікарів.

Таким чином, дослідження підтверджує необхідність подальшого вивчення впливу цифрового середовища на особистість студента та розробки ефективних стратегій збереження психічного здоров'я і підтримки професійної ідентичності в умовах сучасних соціокультурних трансформацій.

Список літератури:

1. Карамушка Л. М., Гнускіна Г. В. Психологія професійного вигорання підприємців : монографія. Київ : Логос, 2018. 198 с.
2. Титаренко Т. М. Психологічна стійкість особистості в умовах війни. Київ. Інститут психології НАПН України. 2022. 120 с.
3. Михайлишин У. Б., Шмідзен І. Ю., Товт В. В. Проблема дослідження інформаційного стресу у сучасних наукових підходах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2024. № 3. С. 123–130. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.3.17>
4. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 364 с.
5. Розов В. І. Психологія екстремальних ситуацій: адаптивність до стресу та психологічне забезпечення: науково-практичний посібник. Київ: Каравела, 2025. 711 с.
6. Кокурин О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2012. 200 с.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія. Київ. Центр учбової літератури. 2021. 272 с.
8. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. 5-тє вид. Київ : ВЦ «Академія», 2025. 352 с.
9. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник. 4-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Знання, 2014. 1047 с.
10. Лукашук С. Ю. Інтернет-ресурси як чинники інтернет-залежності студентів-медиків. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2021. № 2, С. 90–96. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2021-2-10>
11. Кісіль З. Р., Швець Д. В. Психологія управління: навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2022. 648 с.
12. Young K. S. The evolution of Internet addiction. *Addictive Behaviors*. 2017. Vol. 64. P. 229–230. DOI: 10.1016/j.addbeh.2015.05.016.
13. Griffiths M. D. Internet addiction. Fact or fiction. *The Psychologist*. 1999. Vol. 12. P. 246–250.
14. Ryan R. M., Deci E. L. Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*. 2020. Vol. 61. Article 101860. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>
15. Maslach C., Leiter M. P. Understanding the burnout experience: recent research and its implications for psychiatry. *World Psychiatry*. 2016. Vol. 15, No. 2. P. 103–111. <https://doi.org/10.1002/wps.20311>
16. Erikson E. H. Identity. Youth and crisis. New York. W. W. Norton. 1968. 336 p.
17. Kroger J., Martinussen M., Marcia J. E. Identity status change during adolescence and young adulthood: A meta-analysis. *Journal of Adolescence*. 2010. Vol. 33, No. 5. P. 683–698. DOI: 10.1016/j.adolescence.2009.11.002

Lukashchuk S. Yu. INTERNET ADDICTION AS A FACTOR IN THE DISRUPTION OF PROFESSIONAL IDENTITY AMONG MEDICAL STUDENTS

The article presents a theoretical and empirical analysis of the impact of Internet addiction on the formation of professional identity among medical students in the context of excessive virtualization of the information environment. It is substantiated that the professional identity of future physicians is a complex integrative construct that includes motivational, value-based, responsibility-related, and behavioral components, and is formed in the process of professional development.

Modern approaches to understanding Internet addiction as a form of addictive behavior are analyzed, emphasizing its association with reduced self-regulation, increased anxiety, procrastination, and emotional instability. It is established that excessive engagement in the virtual environment creates preconditions for the deformation of the motivational sphere, shifts in professional values, a decrease in the level of responsibility, and the development of a superficial attitude toward future professional activity.

The results of an empirical study involving medical students are presented. Statistically significant negative correlations were found between the level of Internet addiction and indicators of professional identity,

in particular internal motivation, the importance of professional values, the level of responsibility, and attitudes toward the profession. It is demonstrated that a high level of Internet addiction is associated with the formation of a diffuse professional identity and a reduced level of engagement in the process of professional development.

It is concluded that Internet addiction is a significant psychological risk factor for the disruption of professional identity among medical students. Prospects for further research are outlined, including the development of psychopreventive programs aimed at enhancing self-regulation, promoting conscious use of digital resources, and supporting the professional motivation of future physicians.

Keywords: *Internet addiction, professional identity, medical students, motivation, professional values, responsibility, attitude toward the profession, virtualization, professional development, digital environment.*

Дата першого надходження статті до видання: 25.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.09.2026